

“RES YEKA-3” TÜREB Görüşü 30.04.2021

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığımızdan aldığımız talimat doğrultusunda Birliğimiz geniş bir anket çalışması düzenlemiştir. Çalışma kapsamında, işletmede tesisleri bulunan toplamda yaklaşık **5000MW**’lık güce sahip sektörün ilk 10 yatırımcılarından 8’i, 5 büyük türbin imalatçısı, ekipman tedarikçisi danışman ve kompozit firmalarının da görüşleri alınmıştır.

Görüş Bildiren Firmalar:

Yatırımcılar:

Polat, Gürış, Demirer, Borusan, Eksim, Fina, Akfen, RES Anatolia, Fernas, Erciyes Anadolu, Akça Holding, Akın Holding

Türbin Üreticileri, Diğer Ekipman Üreticileri, Proje Geliştiriciler:

Nordex, Enercon, Vestas, GE, Siemens Gamesa, TPI, Duratek, Metyx, iTerra, Re-Consult, Entek

ANKET SONUÇLARI:

Yapılacak ihalenin güç ölçeği:

Ağırlıklı olarak, ihalelerin **50 -100 MW bandında bir ölçekte yapılması** cevabı alınmıştır. Zira, türbin standartlarının inşa aşamasına gelindiğinde 5-7 MW gücünde olacağı, projelerin ancak 6-8 türbin kurulduğunda ekonomik boyuta ulaşacağı düşünüldüğünde 50 MW altı projelerin uygulanabilir olmayacağı mütalaa edilmektedir. Bunun da projeleri hayata geçirebilecek ciddi yatırımcıları oyunda tutarak rekabetçi kılacağı, ayrıca ölçek olarak daha küçük yatırımcıların katılımını da teşvik edilebileceği düşünülmektedir.

Alınan bir diğer görüş ise; ihalenin bir kısmının daha geniş tabana yayılabilmesini teminen (50 MW gibi) küçük ölçeklerde, geri kalanının ise daha büyük ölçekte yapılması şeklindedir.

En uygun ihale tarihi:

YEKDEM’in 30 Haziran 2021’de sona erecek olması nedeniyle, ortaya çıkacak proje stoku azalmasını kompanse edebilmek ve büyük bir durgunluğa/istihdam kaybına meydan vermemek adına ihalenin duyurusunun en kısa sürede açıklanarak, **en geç 2021 yılı sonunda** (daha ileri bir tarihte duyurulması halinde de aynı takvime uygun şekilde açıklama) yapılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Sektör tarafından beklenen tavan fiyat rakamı:

Sektör tarafından beklenen ihale tavan fiyatı **döviz bazında olduğunda 5,5-6 USDcent / kWh, TL bazında ise 55 - 50 Kuruş / kWh** olarak ortaya çıkmaktadır.

Yerlilik şartı:

Yerli imalat sanayimizin korunup daha geliştirilmesi, istihdamın artırılması için “yerlilik” önem arz etmektedir. Alınan cevaplarda, genel yaklaşımın yerliliğin gerekli ve mevcut ihale şartlarındaki **asgari %51 oranının korunması** ve **daha çok yerlilik sunmanın ihalede öne çıkma sebebi olması** yönünde görüş birliği ortaya çıkmıştır.

Rüzgar ölçüm şartı:

Rüzgar ölçüm verileri projelerin hayata geçirilmesi ve gerçekçi fizibilite oluşturulabilmesi için önemli bir kriterdir. 2020 yılında yapılması planlanan ancak daha sonra YEKA kapsamına dahil edilen 2000MW’lık kapasite için yarışmaya hazırlanan firmalar zaten ön çalışmalarını yapmış ve dolayısıyla ölçüm verilerini hazırlamış durumdadır. Dolayısıyla ölçüm şartının getirilmesi durumunda, hali hazırda ölçüm verisi bulunan söz konusu firmalardan tekrar ölçüm istenmemesi, ölçüm verisi bulunmayan firmalara da pandemi koşulları göz önünde bulundurularak zaman açısından imkan tanınmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Anket katılımcılarının %60’ının görüşüne göre **rüzgar ölçümünün ön şart olarak aranmaması, ancak (daha geniş bir tabana yayılmış bir ihale süreci tesis edilebilmesi için) bu verilerin, isteyen/elinde ölçüm değeri bulunmayan katılımcılara bedeli karşılığında kamu tarafından verilmesi ya da başka yatırımcının ölçümünün kullanılabilmesi imkanının tanınması gereği değerlendirilmektedir.**

İhale rakamı eskalasyonu:

Anket katılımcılarının ortak görüşü, kapalı zarfla **teklifin verildiği ilk başvuru tarihinin eskalasyon başlangıcı olması** gerektiği yönündedir.

Depolama:

Depolamanın da yine ölçüm ve yerlilik gibi önemli bir kavram olduğu düşünülmeyle birlikte, bu **ihale kapsamına dahil edilmemesi, ayrı bir konu olarak ihaleyi kazanan firmanın kararına bırakılması** bir görüşü ortaya çıkmaktadır. Zira, depolama yeni bir konu olup, maliyetinin henüz ekonomik olarak uygun seviyeye gelmediği düşünülmektedir.

Lisans süresi:

Ankete katılan sektör paydaşlarının ortak düşüncesi verilecek lisans süresinin **49 yıl olması gerektiği** yönündedir. Ayrıca, **bu sürenin ihale tarihinden değil, YEKA alanlarının belirlenmesi ve lisanslanmasını takiben başlaması**, böylelikle yatırımcıların kendilerinden kaynaklanmayan onay süreçleri nedeniyle lisans sürelerinde kayba uğramayacakları değerlendirilmektedir.

Finansman önerileri:

İhalenin döviz cinsinden ve sabit fiyatla yapılması önem arz etmektedir. Projelerin uygulanabilir olması için **alım garantisinin mevcut haliyle 15 sene olarak devam etmesi önem arz etmektedir.** Böylelikle yatırımcı üzerindeki finansman baskısı da azalmış olacaktır.

İhalenin döviz cinsinden yapılmaması halinde özellikle kamu bankaları veya yatırım bankaları aracılığıyla yatırımcıya, kamu destekli uzun vadeli TL finansmanı imkanı sağlanması gerektiği düşünülmektedir.

İhale sürecine ilişkin diğer öneriler:

İhaleye gerçek yatırımcıların girmesi ve “sanal yatırımcı” diye tabir edilen, ihaleyi kazansa da devretme düşüncesi olabilecek yatırımcılardan ayıklanabilmesi için ön yeterlilik istenmesi ve/veya anket katılımcılarından gelen ve aşağıda sıralanan önerilerden uygun bulunanların uygulanması gerektiği düşünülmektedir:

- Finansal bir kriter belirlenmesi,
- Mali ve ticari anlamda yeterlilik aranması,
- Sektör tecrübesi ya da belirlenecek bir asgari değerde RES tecrübesi aranması,
- Önemli ölçüde bir teminat alınması,
- İhale şartlarının ihaleden sonra kesinlikle değiştirilmemesi,
- İhalelerin takvimine göre yapılması,
- Kazanan tarafın ihaleye esas iş takvimine uyması, süre uzatımı verilmemesi,
- Teminatların en geç 1 yıl içinde yatırılması, aksi halde irat kaydetme vb. yaptırımların uygulanması,
- Kazanan grubun ortaklık yapısında en az 3 yıl değişiklik yapılamaması,
- Önlisans süresi içinde şirket devri yapılamaması,
- Kapalı zarf usulü ile ve açık eksiltme ile yapılması,

Bölgelerin belirlenmesinde TÜREB’den veya tecrübesi olan yatırımcılardan destek alınması:

Anket verilerine göre, **TÜREB’in bölge belirleme aşamasında etkin rol alması gerektiği ve benzer ihalelere katılmış veya hazırlanmış yatırımcıların tecrübelerinden yararlanılabileceği** görüşü ortaya çıkmıştır.

Proje stoku:

Her ne kadar RES önlisans yarışmalarındaki 2000 MW’lık kapasite YEKA kapasitesi olarak açıklanmış olsa da, sektörün çalışma mekanizmasının devam edebilmesi için bu kapasitenin artırılması önem arz etmektedir.

Bu bağlamda, uygun bulunması halinde **TEİAŞ tarafından 2 sene önce açıklanan ilave kapasite ve bu sene Şubat ayında sonlandırılan proje güçleri ile açığa çıkan yaklaşık 2000 MW ile toplamda 4000 MW’lık RES YEKA-3 ihalesi yapılması sektöre uzun vadeli plan yapabilme sinerjisi** verebilecektir.